

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1940 kl. 10 f. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om åtgärder i syfte att skapa större klarhet med avseende å den rättsliga innebörden av riksdagens beslut och uttalanden.

Uti en inom första kammaren väckt till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 2, av herr *Herlitz* hemställes, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående åtgärder ägnade att skapa större klarhet med avseende å den rättsliga innebörden av riksdagens beslut och uttalanden ävensom om framläggande för riksdagen av de förslag till stadganden, antingen i grundlag eller i annan form, som av utredningen kunna föranledas».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Motionen berör närmast frågan om åtgärders vidtagande i syfte att åvägbringa ett klarare särhållande mellan vad som vid ärendens avgöranden i riksdagen blir föremål för proposition och beslut, den s. k. klämman, och andra riksdagens uttalanden, som huvudsakligen avse att belysa innebörden av riksdagens ståndpunktstagande eller uttrycka önskemål från riksdagens sida, vilka sammanfattningsvis benämnas »motiveringen». Enligt motionärens uppfattning fyller den åtskillnad, som f. n. upprätthålles, icke uppgiften att särhålla sådana riksdagens meningsyttringar, som innebära beslut i egentlig mening, från andra uttalanden. Sålunda förefinnes, enligt motionärens mening, ofta osäkerhet med avseende på den rättsliga innebörden av »motiveringen»; denna osäkerhet kan även gälla den rättsliga betydelsen av uttalanden i propositioner vilka ligga till grund för riksdagens beslut. En bidragande orsak härtill säges vara att de uttryckssätt, som riksdagen använder, då den i beslutsklämmarna hänvisar till motiveringar resp. propositioner, icke alltid få en följdriktig avfattning. På grund härav råder enligt motionärens mening ofta osäkerhet om den rättsliga innebörden av riksdagens meningsyttringar. Ett klart angivande av när meningsyttringarna framtråda med anspråk på att vara förbindande, respektive när så ej är fallet, är, framhålles det i motionen, av vikt såväl för riksdagens ledamöter, som böra vara fullt medvetna om beslutens räckvidd, som ock för Kungl. Maj:t och förvaltningsorganen, vilka äga att bringa besluten i verkställighet. Önskvärt är därför, framhåller motionären, att riksdagen, då den är statsrättsligt befogad att i ordets egentliga mening besluta (och därmed binda regeringens och förvaltningsorganens frihet) och vill taga denna sin makt i anspråk, låter

detta förhållande så vitt möjligt komma till klara uttryck. När riksdagen underlåter detta, bör det å andra sidan enligt hans mening göras klart, att den endast uttalar sin oförbindande åsikt. I motionen anföres att dess syfte, som måhända bäst gagnades av att där utvecklade synpunkterna vunne något beaktande i praxis, skulle främjas om i grundlag eller eventuellt i de reglementariska föreskrifterna för riksdagen bestämmelser infördes, som framtvinge ett skarpare särhållande av motivering — innefattande allenast motiv i ordets egentliga mening och sådana önskemål, som icke anses böra formligen beslutas — och kläm. I sådant syfte framföres tanken på införandet av ett grundlagsstadgande, vilket skulle klargöra, att riksdagens rätt att på ett för Kungl. Maj:t bindande sätt besluta endast kunde utövas genom beslut, som blivit föremål för proposition.

Utskottet. Vad i förevarande motion anföres om behovet av att skapa större klarhet om den rättsliga innebörden av riksdagens meningsyttringar, finner utskottet i flera hänseenden värt beaktande. I likhet med motionären anser utskottet de flesta av de i motionen uttalade önskemålen bäst kunna tillgodoses om de där anförda synpunkterna, utan att någon ändring i grundlagarna eller de reglementariska föreskrifterna för riksdagen behöfve vidtagas, vunne beaktande i praxis. Vissa av de i motionen påtalade olägenheter med den nu rådande ordningen synas utskottet sammanhånga med att de s. k. klämmarna stundom fått en alltför snäv avfattning. Motionens syfte skulle sålunda främjas om uttalanden, som avse att binda Kungl. Maj:t, i större utsträckning än nu är fallet från »motiveeringen», där de nu understundom ha sin plats, överfördes till »klämmen». Vidare skulle större enhetlighet ifråga om de av riksdagen i skrivelser och beslut begagnade ordasätten kunna vinnas efter samråd mellan kamrarnas och utskottens presidier och sekretariat. Skulle det oaktat ett behov av en närmare utredning av hithörande spörsmål framdeles yppa sig, torde denna enligt utskottets mening lämpligen böra företagas genom riksdagens försorg och icke, såsom i motionen föreslås, genom Kungl. Maj:ts. Utskottet har emellertid icke funnit skäl föreligga att nu tillstyrka bifall till motionärens yrkande om en sådan mera ingående utredning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att motionen I:2 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 27 maj 1940.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: Herrar Hallén, Gustaf Adolf Björkman, Oscar Gottfrid Karlsson, Per Andersson, Herlitz, Björck, Thulin, Karl Bodin, Nils Andersson, Anders Andersson, Hårdin, Andersson i Igelboda*, Fast, Andersson i Ovanmyra, Eriksson i Tofte-red*, Nolin, Fält, Spångberg, Kyling och Annér*.*

* Ej närvarande vid justeringen.
